

DALIBOR VÁCHA

ŠEDÁ



喜起萌



DALIBOR VÁCHA

ŠEDŮ



Copyright © Dalibor Vácha, 2020

Illustration © Jiří Arbe Miňovský, 2020

Cover Art © Jiří Arbe Miňovský, 2020

Czech Edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2020

ISBN 978-80-7557-243-1 (print)

ISBN 978-80-7557-846-4 (ePub)

ISBN 978-80-7557-847-1 (mobi)

ISBN 978-80-7557-848-8 (pdf)

JENOVÉFA

Před plechovou rezavějící boudou na straně řeky stála asi sedmnáctiletá dívka. Dovnitř by nešla, zápach staré moči ji otravoval i tady venku. Na boudě byl sotva čitelný nápis *Loužná*.

Dívka si popotahovala popruh batohu – staré, mnohokrát opravované věci plné veškerého haraburdí, které holka může potřebovat. Přeshlápla z nohy na nohu. Dnes měla vlasy sepnuté do culíku, možná si myslela, že tak vynikne její docela pohledná kulatá tvář. Před pár dny si nechala tmavé vlasy o něco zkrátit, doufala, že si toho všimne někdo jiný než matka nebo otec, kterého změna rozčílila, ale doufala zbytečně. Holky ve škole si určitě všimly, žádná však neřekla nic ani vzdáleně pochvalného.

Brýle.

Každý si musel všimnout jejích brýlí. Zvětšovaly její už tak dost velké tmavé oči. Hnědé nebo snad tmavě zelené? Hnědozelené? Sama si nebyla nikdy jistá, jako kdyby oči měnily barvu podle... nálady. Prastaré obroučky na brýlích.

Máma jí nabízela, že seženou jiné, modernější, třeba barevné, dneska se přece jenom dá něco sehnat, i tady v téhle šedé díře na jihu, ale dívka nechtěla. Zvykla si na svoje brýle, brala je jako součást svého já.

Pěkná postava, ale modelka z časopisů, co se sem dovážejí ze Západu nebo co tu začínají vycházet, z ní určitě nebude.

Dívala se po rozbité silnici směrem na Český Krumlov. Na oblohu. Tmavá. Jako vždy. Ať nezačne pršet, deště si v tomhle kraji člověk užije více než dost. Kde je autobus? A... jo, správně, nezapomenout na jednu důležitou informaci, dívka se jmenovala Jenovéfa. Oči nebyly to jediné, čím si na sobě nebyla jistá. Také pořádně nevěděla, jestli se jí její jméno líbí, nebo ne.

Konečně.

Zatraceně.

Sakra.

Škoda. Už jsem si vážně myslela, že dneska nic do Budějovic nepojede, že se obrátím a půjdu domů. Do našeho prázdného baráku, zalezu si do studené postele a budu spát.

Zpoza zatáčky se vynořila věkovitá karosa, vrčela, smrděla a šplhala si to do kopce. Oprýskaný veterán. Za dvacet minut, co Jenovéfa stála na zastávce u hlavního tahu z okresního města Českého Krumlova do krajského měs-

ta Českých Budějovic, neprojelo okolo ní jediné osobní auto, jediný nákladník, ani motorka, moped či jízdní kolo.

Nepřekvapilo ji to.

Je přece na úplném konci světa.

KAPITOLA PRVNÍ

Biodiverzita živočišných a rostlinných druhů v dané oblasti nevykazuje žádné zásadní anomálie. Dokonce ani mluvčí ekologického hnutí Brontosaurus nedokáží kromě domněnek a planých varování přinést žádná konkrétní data. Oblast lidově nazývaná Stín je v současné době pod neustálým dohledem jak československých, tak evropských a světových vědeckých agentur pro kontrolu jaderného průmyslu. Expertní týmy neustále přítomné v areálu bývalé jaderné elektrárny jsou optimistické, izolační stavba by neměla dovolit únik radiace do okolí. Zprávy o podivných jevech spojených s jakousi šedí nebo stínem nehodlá nikdo z kompetentních míst jakkoli komentovat. Stavebním podnikům se během posledních týdnů povedlo najmout dostatečné množství dobrovolníků, kteří obdrží nadstandardní ohodnocení a nemusejí se obávat...

Mladá fronta Dnes
ze dne 12. června 1994.

JENOVÉFA

Jena měla radost, protože její oblíbené místo – dvojsedadlo v blízkosti zadních dveří autobusu – bylo prázdné. Sedla si k oknu a opřela si hlavu o sklo. V autobusu nebylo mnoho lidí, kromě řidiče, uchechtla se pro sebe, přesně tři. A jejich počet se minimálně sedm minut – to přijde další zastávka – nezmění. Dýchala na sklo a pak na něj kreslila nesmyslné čáry, kterým se pokoušela dát nějaký význam. Marně.

Předchozí noc nestála za nic.

Jena špatně spala.

Rodiče se večer hádali. Neslyšela sice, o čem se hádají, ale slyšela jejich hlasy, vztek v nich, vztek, co by *někdy* mohl přejít v nenávist. Spousta jejich kamarádek a spolužaček, skoro všechny, měly rozvedené rodiče. Fakt, že ona žila s oběma rodiči, navíc pokrevními, z ní dělал něco jako zvláštnost, bílou vránu, černého ledního medvěda, no prostě něco sakra podivného.

Otec.

Chyba bude a určitě vždycky je na jeho straně. Možná ne vědomá, ale bude tam. Otec žil svůj život nějak podivně, šel v jiných kolejích než všichni ostatní, míjel se s nimi, jevil se jim divný, samotářský, nezvyklý, možná mírně ší-

lený. Stačilo se podívat na děravé montérky a gumáky, jeho nejobvyklejší a nejoblíbenější oblečení.

Matka byla společenská, s tátou musela trpět. On trval na baráčku v rozpadající se Loužné, on nechtěl jezdit na dovolené k moři, on se vždycky schovával před nepočetnými návštěvami nebo je děsil podivným chováním, a ještě podivnějšími dotazy, které nesouvisely snad vůbec s ničím. Jena nevěděla přesně, proč je otec přivedl sem dolů na jih do Stínu. Sem chodili pouze jaderní odborníci, sebevrazi, dobrodruzi nebo blázni. Byla si jistá pouze skutečností, že její rodiče nepatří do první uvedené kategorie. O zbylých třech uvažovala za dlouhých nocí, kdy nemohla usnout.

Rozvedou se.

S kým budu žít? Nedokázala si představit život ani s jedním z nich, být s oběma najednou bylo dost náročné samo o sobě.

Jena se zahlubala do sebelítostivých představ. První zastávka od Loužné proběhla v klidu, jeden člověk nastoupil, nikdo nevystoupil. Z okna se moc nedívala, znala okolní pustinu dopodrobna. Kdyby se doma zavřela v pokoji, zatáhla závěsy, zhasla, mohla by jen zavřít oči a krajina podél silnice z Loužné do Budějovic by jí před očima vyskočila sama.

Ani nevěděla, že zavřela oči a usnula. Vůbec netušila, že právě začíná první den velkých změn v jejím už tak dost zmateném životě.

* * *

Do Loužné se přistěhovali, když jí bylo dvanáct. Kdyby na ni někdo naléhal, musela by přiznat, že se jedná o její první vsutku ostrou vzpomínku. Cokoliv, co bylo předtím, se míchalo se sny, s představami, s pohádkami, které si sama vymýšlela a vyprávěla. Příjezd do pošumavské Loužné představoval první přibližně pevný bod v rozplizlé minulosti.

Nepřijeli dobrovolně, někdo je pronásledoval. Asi. Jistá si nebyla. Jenovéfa žila v přesvědčení, že někdo pronásledoval konkrétně ji, protože něco špatného provedla. Pořádně však nevěděla, kdo nebo co je pronásleduje a co měla provést. Několik pokusů o rozhovor s rodiči dopadlo mizerně. Matka se sebelítostivě rozbrečela, což byla její obranná strategie prakticky vůči čemukoliv, otec se rozčiloval, to byla zase jeho obranná strategie číslo jedna. Musela jsem provést něco strašného, říkávala si vždycky pro sebe Jenovéfa, že jsme museli utéct.

Možná jsem si všechno jenom vymyslela a stěhovali jsme se do Loužné za normálním,

rozumným, nepodstatným účelem. Třeba za táto-
vovou prací. Dojíždí celou cestu do Temelína,
kde pracuje jako... jako stavební technik, spí-
še jako kopáč než ředitel záchranných prací,
prořekla se máma jednou ve slabé chvílce. Pla-
tí mu dobře, mohli si dovolit polorozpadlý dům
v Loužné, polorozpadlé auto, videopřehrávač
z druhé ruky...

Jena má prý nadměrně, možná až škodlivě
vyvinutou fantazii. Bájivé lhaní. Tyhle a další
termíny, mnohem složitější a zlověstnější, jí lé-
taly okolo uší, když začala chodit do Krumlova
na základku. Pod novým jménem, se starými
nočními můrami a neustálým tlakem od otce,
který ji každý den nutil, aby se ve škole s ni-
kým nekamarádila, nikomu se nesvěřovala.
Kdyby to bylo jen trochu možné, schovával by ji
na půdě nebo ve sklepě, ale sám přiznal, že ta-
kové řešení je hned z několika důvodů absurd-
ní pitomost a musel ustoupit.

Pan Beztlapka byl jejím jediným pojítkem
se starým, možná vymyšleným světem plným
strachu, hysterie a nočních útěků do nezná-
ma. Ne, že by jejich domácnost někdy neovlá-
dal zdánlivě bezdůvodný strach nebo matčina
často propukající hysterie. Ne. Ovšem alespoň
žijí šest let na jednom místě.

Pan Beztlapka.

Pamatovala si ho, kam sahala její pokřivená, posunutá paměť. Pouze výseky, obrazy, žádné dlouhotrvající příběhy. Jenže třeba to tak má každý, v paměti mají jenom výseky, scény, které si do příběhu propojí sami, aby se nezbláznili.

Pan Beztlapka.

Pan Beztlapka byl plyšový medvídek vyšisované hnědé barvy s chytrýma korálkovými očima. Kdosi mu kdysi musel utrhnout horní tlapky a potom je znovu přišil kostrbatými stehy hrubou červenou nití. Kdyby se nestyděla, možná by s ním jezdila do školy. Nechávala ho doma a neminul den, aby si s ním nepohrála, aby ho nepohladila. Spojnice s minulostí.

* * *

Na okamžik se probrala z povrchního autobusového spánku. Zastávka. Vedle ní si kecla hubená ženská v letních šatech. Jenovéfa si všimla, že pod nimi nemá podprsenku, cítila z ní cosi kyselého, s odporem se chtěla odsunout, ale nebylo kam. Zvedla hlavu, autobus se pěkně plnil. Dvojice důchodců se vpředu hádala se dvěma studenty, že ti jim musí okamžitě a „hned!“ uvolnit místa k sezení. Už jsou skoro v Budějovicích, smradlavá karosa přijede na nádraží plná. Okolní provoz mírně zhoustnul, tedy,

tu a tam bylo k zahlédnutí osobní auto a hned několik velkých černých nákladáků, které patřily ke *Stínu*. Jenováfa věděla, že osádky nákladáků jsou oblečené ve vojenských uniformách. Nemusela je ani vidět. Vždycky to tak bylo. Pohybovali se po ulicích v uniformách a s automatickými zbraněmi. Policejní stát, vojenská diktatura, rozčiloval se otec. Zbytečně. Trapně.

Řidič mrknul do zrcátka, které měl natočené na pasažéry. Sledoval hádku o místo, v ranním spoji zcela obvyklá záležitost. Útrpně se usmál a nastartoval. Jenováfa měla dojem, že se dívá přímo na ni.

Hlava jí opět klesla.

Pan Beztlapka v poklidu žije, spočívá, existuje v dětském batůžku, který má Jenováfa zahrabaný až na dně velké skříně v pokoji. Může být ráda, že otec k ní do pokoje nikdy nechodí. Vyhodil by batůžek i plyšáka, jako připomínku časů před Loužnou – jako připomínku časů, o kterých se nikdy nesmělo mluvit, které prostě neexistovaly.

Matka sice přijde, poklízí, možná vleze i do skříně, ale batůžek s plyšákem se neodvažuje vyhodit. Bojí se konfliktů.

Moje matka je zbabělec, říká to o ní i táta, říká to ona sama. Posera, poseroutka, zbabělec.

* * *

Jenovéfa se s trhnutím vzbudila, bolelo ji z nepohodlné pozice za krkem. Doufala, že bolest se nepřesune po temeni nahoru a večer či v noci ji nečeká migréna.

Autobus narvaný školáky, studenty, pracujícími – většina jich stejně maká pro *Stín* – a důchodci na lovu marketových akcí se nořil do zástavby Českých Budějovic. Jel pomalu, nikam nespěchal, čekala je pouze konečná zastávka na nádraží.

Podívala se ven.

Okrajové čtvrti města trpěly stejným problémem jako ty v úplném středu. Exodus obyvatelstva z doby před šesti roky městem nehezky zamával. Část husté zástavby byla neudržovaná, stále neobydlená. Nucená evakuace donutila odejít prý vlastně všechny, odcházeli sami, rádi, rychle, jakmile se dozvěděli, že evakuační nařízení nejsou posledními záchvěvy paranoiae nebo svévole dohasínajícího předchozího režimu. Odcházeli, protože nechtěli na obzoru čekat na sloup oslnivého Čerenkovova záření.

Ne jako v Černobylu.

Události z doby před šesti let nebyly nic super tajného. Mluvílo se o nich ve škole neustále. Učitelé různých předmětů měli pořád

neodbytné nutkání zahrnovat takové či onaké výklady o historii *Stínu* do jakýchkoliv jiných souvislostí.

Město se pomalu šplhá nahoru, podle posledního sčítání lidí dosáhlo sedmi tisíc obyvatel, zhruba necelé desetiny počtu předpokládaného, pokud by k *ničemu* nedošlo.

Pokoušela se udržet vzhůru, čichala kyselé smrad odporné ženské vedle sebe, snažila se v zátylcích sedících i stojících cestujících před sebou poznat někoho známého, někoho ze školy. Dokonce se dvakrát štípla do levého nadloktí. Nepovedlo se.

Znovu usnula.

* * *

Praha. Přišli z Prahy, z mizerného jednopokojového podnájmu na Žižkově. Ve snu si dokázala vzpomenout, snad, ale za bdělého stavu nikdy. Ve snu si pamatovala činžák, kde bydleli v prvním patře, výhled na zanedbaný vnitroblok, kde by mohly být zahrádky, posezení, hřiště pro děti, ale kde byla jen spleť neudržívaných stromů, křovin a polorozpadajících se kůlen, přístřešků a haraburdí. Nemohla zapomenout na záchod na pavlači, vždycky se děsila možnosti, že na něj bude muset jít sama.

Nemluvě o sousedech, mívala z nich noční můry.

Loužná jí tehdy připadala jako ráj i peklo v jednom.

Krása v podobě stromů, lesů, nedaleké řeky, dům ve srovnání se žižkovským bytečkem jako hrad. Záchod, který patřil jenom jim!

Hrůza v podobě nedostatku lidí, nedostatku obchodů, přílišné temnoty v noci, přílišného klidu.

Hrůza v podobě matčiných nekončících úzkostných záchvatů.

Děs, který na sebe bral podobu bezmocným vztekem říčícího otce.

Hrůza ze stavby s vysokými chladicími věžemi, která nestála zase tak daleko vzhledem k tomu, jakou noční můru v sobě ukrývala.

Jenověř bylo tehdy dvanáct, nebyla mentálně zaostalá, ale pamatovala si, ve snu si pamatovala, že nechápala a dodnes nechápe příliš mnoho z jejich rodinného života, z jejich rodinného příběhu. Vnímá výjevy, výseky, ale nemá jejich odůvodnění, propojení. Určitě tam spojnice byly, ale někdo je odstranil, někam zmizely a nechaly za sebou pouze trosky, útržky.

Ústředním bodem jejich rodiny je otec.

Vysoký hnědovlasý muž s podlouhlým obličejem a tvrdýma, šedýma očima, dlouhýma ruka-

ma, dlouhýma nohama. Jenovéfa je ráda, že po něm nezdělila barvu ani tvrdost očí. Vzbuzovala u ostatních lidí – včetně kluků, sakra – obavy, neklid, a kdyby měla oči po otci, pravděpodobně by před ní rovnou utíkali.

Kdyby měla otce přirovnat ke zvířeti, musela by si přiznat, že první, co jí přijde na mysl, je had. Hroznýš, ohromný hroznýš, škrtič, nemilosrdný zabiják. Až na oči. Žádný hroznýš nemá tak děsivé oči jako můj táta, říkala si fascinovaně Jenovéfa.

Máma je malá myš. Ne, že by byla malá postavou, je stejně vysoká jako Jenovéfa, otcí zhruba po ramena. Ale je nahrbená, strká hlavu mezi ramena, pořád připravená se omlouvat, ustupovat, nehádat se s manželem ani s dcerou. Zbabělá. Ustrašená. Šedá. Myš. Myš a hroznýš.

A co za zvíře jsem já?

Uchechtla se.

Sousedka na vedlejší sedačce se na ni zkoumavě podívala. Jenovéfa její pohled spíše vy-cítěla, než přímo viděla. Odporná ženská se odtáhla, jako kdyby ji jeden, dva další centimetry vzdálenosti mohly zachránit před nákazou duševní chorobou.

Co jiného by to také mohlo být než duševní choroba. *Neměla by to nahlásit? Neměla by in-*

formovat příslušné úřady? Svět se údajnou revolucí změnil jen na povrchu, uvnitř zůstával stejný. Udavači, informátoři a provokatéři budou mít vždycky dobré bydlo.

Myšlenky se Jenovéře zaplétaly jedna do druhé.

Bohužel vnímala pocity části lidí v autobuse. Jejich převážně černé, depresivní úvahy. Málokdy jasné, optimistické. Nevěděla přesně, nad čím přemýšlejí, znala pouze barvu, tón jejich myšlenek.

Příliš se jim otevřela. Pochopila to až pozdě, když jí před očima přeběhla myriáda jiskřiček a špatně se jí dýchalo.

„Není ti zle? Nebudeš zvracet?“ ptala se starostlivě sousedka na vedlejší sedačce. Starostlivě ne však po Jenovéřině zdraví, spíše v obavách, aby ji divná, určitě bláznivá holka nepoblila. *Neměla bych ji nahlásit u hlídky na nádraží? Třeba je zfetovaná a drogy jsou přece ilegální, vždycky byly, vždycky budou.*

„Je... mi... dobře,“ zadržávala se Jenovéřa. „Vážně.“

Má krámy, pomyslela si ženská tak jasně, že si Jenovéřa její myšlenku přečetla. Dvě slova se jí vecpala do hlavy násilím, že si myslela, že je ženská řekla nahlas. *Dobře jí tak, fifleně zmalovaný,* to už se dívala ženské na rty a pochopi-